

HISTORISCHE DATEN UND KOMMENTARE

- 6 Gebiet n område
einbeziehen* inddrage
Abkommen n aftale
Sitz m sæde
Regierungsgewalt f regerings-
magt
ergebnislos resultatløs
Vertretung f repræsentation
- 7 Währungsreform f valuta-
reform
Zufahrt f adgang
versorgen forsyne
Aufhebung f ophævelse
Versorgung f forsyning
Verkehr m trafik
zerreißen* spalte
Schutzmacht f beskyttelses-
magt
Land n delstat
Vereinbarung f aftale
Bund m Forbundsrepublikken
beanspruchen gøre krav på
Grundgesetz n grundlov
vertreten* repræsentere
Vertrag m traktat
Verteidigungsgemeinschaft f
forsvarsfællesskab
abriegeln afspærre
- 8 Erhöhung f forhøjelse
Arbeitsnorm f arbejdsakkord
wirtschaftlich økonomisk
überspringen* auf brede sig
til
paramilitärischer Verband m
halvmilitær enhed
kasernierte Volkspolizei f
kaserneret bevæbnet politi;
forløber for DDRs hær »Die
Nationale Volksarmee«, opret-
tet i 1955
erlangen opnå
Kundgebung f demonstration
Rückzug m tilbagetrækning
Staatssicherheitsdienst m
statens sikkerhedstjeneste og
hemmelige politi
entmilitarisiert afmilitariseret
übertragen* overdrage
- 9 beraten* føre forhandlinger
verwirklichen realisere
bestehen* auf holde fast ved
Unantastbarkeit f ukrænke-
lighed
gescheitert mislykket
Gipfeltreffen n topmøde
Fachkraft f faguddannet
medarbejder
empfindlich mærkbar
essential (eng.) hovedpunkt
Genehmigung f tilladelse

- vereinzelt ganske få
Verwandtenbesuch m familie-
besøg
- 10 Rentner m pensionist
gestatten tillade
verkörpern repræsentere
genießen* nyde
Antlitz n ansigt
- 11 Beziehung f relation
Unverletzlichkeit f ukrænke-
lighed
künftig fremover
Schlussakte f slutdokument
Einhaltung f overholdelse
Mittelstreckenraketen mellem-
distanceraketter
Abbau m reduktion, fjernelse
Wettrüsten n våbenkapløb
Friedensdekade f fredskon-
ference
eigenständig selvstændig
Wehrunterricht m militær
undervisning og træning
- 12 Schwert zu Pflugscharen
sværd til plovskær
Bespitzelung f udspionering
Einschüchterung f forsøg på
at skræmme
Benachteiligung f forfordeling
Glasnost åbenhed
Perestroika reformer
stur stiv(nakket)
Botschaft f ambassade
Zulassung f tilladelse, aner-
kendelse
Losung f parole
Wende f omvæltning
- 13 Ausreisewelle f udrejsebølge
Führungsanspruch m krav
om ledende rolle
Volkskammer f DDRs parla-
ment
- 14 Beitritt m tiltrædelse
gesamtdeutsch fællestysk
Bundestag m BRDs parlament
verabschieden vedtage
Gemeinschaftswerk n fælles
opgave
Aufschwung m opsving
Steuererhöhung f skatte-
forhøjelse

DIE MAUER

- 15 Stacheldrahtzaun m pigtråds-
hegn
Ziegelwall m stenmur
Panzersperre f spansk rytter;
dobbelt kryds af jern til
afspærring
undurchlässig uigennemtræn-
gelig
ausgeklügelt udspekuleret

selbst geschneiderte Uni-
formen uniformer, som de
selv har syet
Stasi f die Staatsicherheit,
DDR's hemmelige politi og
efterretningstvæsen, oprettet
1950

unterwandern infiltrere
gescheitert mislykket
verletzen såre
innerdeutsche Grenze f indre
tysk grænse, grænse mellem
BRD og DDR
schätzen anslå
Aufarbeitung f (her) gennem-
gang
Stasi-Akte f Stasi-journal; Stasi
førte udførlige journaler
over alle sine aktiviteter
auftauchen dukke op
Fall m sag, tilfælde

- 16 Ermittlungsverfahren n under-
søgelse
Urteil n dom
Gesetzesverstoß m lovover-
trædelse
ahnden retsforfølge
Gewässer n vand (floder og
søer)
Bahndamm m jernbane-
dæmning
örtlich lokal
mahnen (for)mane
Kontaktzaun m kontakthejn;
udløser ved berøring optiske
og akustiske signaler
Signalgerät n alarmapparat
Scheinwerfer m projektor
Hundelaufanlage f anlæg til
hunde (bundet til løbetråd)
Kolonnenweg m patrulje-
ringvej
Kfz-Graben m forhindrings-
grøft for køretøjer
geharkter Kontrollstreifen m
ryddet kontrolbælte til
sikring af evt. spor
Betonplattenwand f
betonmur
Rohr n rør

DIALOGLISTE

Tallene henviser til scener, HD
til Historische Daten.

- Versprechen n løfte
- 1 Vorspann m anslag
Nikita Chruschtschow
(1894-1971) Sovjetunionens
leder 1955-64
John F. Kennedy (1917-63)
USAs præsident 1961-63
sich die Hände schütteln

trykke hinanden i hænderne Gpfeleffren i tognode: se HD 27.11.1958 og 3./4.1961

Parzervagen m kampvogn Brandelburger Tor n kerdt Gammle Byport (1791), stod på øsselen af sektor-grensen. Symbol på tysk historie.

Walter Uhricht (1893-1973) DDRs partiled og leder 1953-1971

Baueinheit f bygningsenhed einrammen banke i jorden Betonplattl m betonstolpe Stacheldrahtzamm m pigefråds-lægen

Sperrenlage f asperringsanlæg Willy Brandt (1913-1992) SPD (Socialdemokratiske Parti) Deutschland, regeringe borgmester i Vestberlin 1957-66

Kundgebung f demonstration: 16.8.1961 samledes ca. 250 000 mennesker foran Rathaus Schöneberg i Vestberlin for at protestere mod muren og de vestlige besættelsesmagters mange lende indgriben.

Lynndon B. Johnson (1908-73) USA's vicepresident, erklærede i en tale 19.8.1961 til den vestbernlise befolkning, at USA forstt granaterede Vestber-lins flied og sikkerhed.

pliedge (eng) højtideligt lofte Panzeraufahrt f kampvognene køre i stilling: efter den 13.8.1961 kom det flere gange til konfrontation: hvor sovjetiske og amerikanske kampvogne stod over for hinanden.

erlichten reise

Betompflatte f betonement Panzerspære f spansk rytter, dobbelte kryds af jern til adsperring

Sektorengrenze f se HD 11.7.1945

eine Frau springt' ... drama-tiske flugforsøg i Bernauer Straße i bydelen Wedding. Husene på sydsiden af gæden tilhørte Østberlin, mens vejbane og fortove tilhørte Vestberlin. Mange forsøgte at flygte ved at springe fra vinduerne, for

disse blev muret til.

Ein Grenzsoldat flieht' ... 15.8.1961 lykkedes det grenzsoldaten Conrad Schumann at flygte gennem pigetriden.

Wasserverter m vandkanon die hængt gezozene Grenze f grensen, der for længst var trukket

wiedererkekmen' (her) acceptere

hatte Moskau das Copyright schon DDR havde presset på for at få en ordning ved grensen til Vestberlin, traf Moskva beslutningen, se HD 3.-5.8.1961.

lamenteren jamre

abschieden' afskære

Wahn m vildfarelse erllegen' bukke under for altnåhnlch efterhånden aufrechthalten' opretholde tremen adskille

2 Turnhalle f gymnastisalsal eng tæt

ausgelassen losschluppen Turnleiter f rebbe

Sprosse f trin

einem zublinzhn bhinke til en eberfalls ligetedes

erklången' lyde

3 Kamelinstieg m kloaktrågang heben' løfte

Gullydeckel m kloakdæksel

Fassung f indfaldning macht' schon kom sål at stiel sich heetlen stynde sig

Einssteg m nedstigning es schafften klare det, nå det nachkommen' komme senere

4 Kamelisation f kloaknång Im Begriff sein være ved at retnreiken' bringe i fare

5 Volksarmee f DDRs har »Die Nationale Volksarmee, oprettet 1955

sich verstecken gemme sig

6 militåsum med besvær Lanfuehweg m gangvej

Scheiße f lort

Arsch m rov

gesamtdeutsch fællessyisk sich übergeben' kaste op anstrecken smitte

7 etnem etwåsum antun' gøre noget mod en

ohrtreigen stikke en lussing von allen guten Geisstem verlassens' gået helt fra for-standen

verhånlidchten skjule

aufheben' samle op

8 Gabelung f fogningst Ekel m varmelse

Schloss Charlottenburg slot i bydelen Charlottenburg, påbegyndt 1695, 1 dag museum

9 vor sich herschoben' skubbe foran sig

doch nicht etwa da vel ikke anzeigen medle

sowieso alligvel

einem etw. auf den Kopf zusaegen beskjvde en for noget

einem den Rücken kehren vende en ryggen

10 Kanalassstieg m kloakop-sigtning

schieben' skubbe

schwören' sværge

stolpenn stave

betasen føle på

erschöpft udmatet

11 S-Bahn f Stadel-Schnellbahn: 1945 overtoget de allerede af praktiske grunde jernbane- og S-togetiden til den østlige sektor. Efter murens bygning blev den direkte trafik mellem den østlige og de vestlige sektorer indstil-let, en undtagelse var S-togslinjerne til og fra Bahnhof Friedrichstraße i Østberlin. Bahnhof Friedrichstraße blev bygget om til grensbanegård og S-togstønet delt. Driften af S-togstønet i Vestberlin blev forstt administreret af øst-sektoren, hvorfor mange vestberlinere boycottede S-tøget (i folkesunde

»Ubrådnas Klappertische, hellelucht' fuldt oplyst wachtråhln ruske vågen

12 mit etwåsum fertig werden' kunne klare noget

13 Stasi f Staatsstichehelf, DDRs sikkerhedsstyrke, hemmelige polit, oprettet 1950.

Republikdrucht f republiknlgt, ulovlig udreise af DDR blev oplådet som forrettet og med flere fangensstæf.

Grenzübertritt m granssover-stårdelse

drolend truede

machten Sie sich gefålligst ... se sål at få Durnet ...

Schrittsenkeln m snorehånd

Grenzposten m granssvågt der Westen etnen Krieg ... mederne i DDR havde i åre-vis bragt forlydender om et forestående vestligt angreb: disse forlydender forstærte efter murens bygning.

abhalten' holde tilbage

sich richtig entschleiden' træ-le den rigtige beslutning

besorgen frimskaffe

keine Miene verzeihen' ikke fortrække en mine

Ehrgeiz m ambition, ægter-righed

Mutprobe f bevis på mod

Dummheitungsstreich m dum denegstreg

14 Schwenk m panorering (med kamera)

Innenhof m den indre gård

15 Wäsche f vaskeløj

Unternehmung f afbrydelse

leise stille, sigte

die Stache hat sich eingetrakt segen er gået i orden

16 Modoverführung f modtop-vising

schwingende, weite Mantel-form f svajende, vid fråkke-låoen

seitlicher Schlitz m slids i siden

großzügig geschulten fyldigt skåret

Sumpendmel m amme med opskågt beachten lægge mærke til

velourstøddergespælt kærnet med rustånd

18 Krigens ferensstål som noget særligt på grund af den nye linje i vores slåskrav

Schilderhauptopf m krap af skilpaddestjold

die ... samt nach hinten aus-håft, som faldt blødt bagtil

Nelke f melnikke

ausgezeichnet kendeegnet

hochangestuzt højt placeret

hilffølelend som frembræver hofrene

Taschenöffnngff m sikklomme

strecken gå i stå

19 erst gar nicht un bliot ikke sich dazuvstendendrången lægge sig imellem

wegtreiben jåge væk

Unstirn m sludder

auf etw. hereinhalten' fælde for noget

unterschlåzen undervurdere

21 mal eben bare lige

sich entschleiden' beslutte sig umhången' stå ihjel

Irrsinn m vanviling ide

erledigen gøre det af med

Verfügungswahn m for-følgessvanvid

mit Blåndicht n under politt-ekstorte

Gesetz n lov

22 Parteisekretår m partisekretår i SPD, se HD 21.4.1946

beobachten læguge

23 großartig fremgænde

besprecher' diskutere

24 eben nu engang

25 Plock m plet

håll lys

Schankel f gyngge

26 Spree f flod, der løber gennem Berlin

27 Nationale Volksarmee f »Deutsche Grenzpolizei' om-dannedes 15.9.1961 til »Kommādo der Grenz-truppen' og blev en del af NVA, overtoget fra 1.10.1961

bewogningen af muren og den indre ystke grense.

Slydeskriftene for NVA var nu udtrykskågt også gældende for »Wachm, Posten und Streifen der Grenzgruppen der NVA ... »

Wehrpflichtiger adl værne-pligtigt, almindeligt værnepligt (18 måneder) for alle mænd mellem 18 og 50 år ind-førtes i DDR 24.1.1962.

Værnepligten omfåttede også Østberlin, hvilket var i strid med Berlins »Vier-Måchte-Status. De værnepligtige kunne indskrives til grans-tropperne.

Lebensgroß i naturligt størrelse

Puppe f dukke

betsesigen fåsgone

Ausbilder m instruktør

Grenzverlezer m person, der krænker gransen

Jemānden stellen pigtibe en verraten' forråde

Jemåns mogensindne fæcken tøve

dribben derovre (i Vestberlin)

Auftrag m ordre, opgave

aufstören opsøre

festnehmen' anholde

vernichten tilintetgøre

einen anbråhlen råbe ad en

wegtreiten' træde af

28 Grenzstreifen m gransschaltte

forråhren' kore frem

fiberråben overdøve

Vorfåll m handling

Verbånde Nationen FN

Vollspolizei f folkepolit

amtlich officel

Schütze m skyte

Revanchist m person, som ønsker gengældessstøgt (revanche)

Schmiererei f »fogne

Freiheit ist immer die Frei-heit ... chåt af Rosa Luxem-burg (1870-1919), medlem af den versneradikale Spar-taktsbund, myrdet af fri-kopsforføret Selvom DDR åndolft officieel demonstrå-tioner på dagen for mordet, medtore hlygen af chåret forløjsgese.

auf Draht sein være på dupperne

die Brandts und Lemmers folk som Brandt (SPD) og Lemmer (CDU) Christlich-Demokratiske Union, Ernst Lemmer var 1955-61 for-mand for det bernliske CDU, baden gehert' gåt ihl byen

der Kalte Krieg m den kolde krig; beregnelse for det spændte ideologiske forhold mellem de to supermagter, USA og Sovjetunionen, og deres allierede

stur skvækket

Fußsoldaten pl fodfolk

sich den Schådel etrommen' løbe panden mod en mur

RIAS Rundfunk Im Amerika-nischen Sektor, grundlågt 1946. Som modkrågt til DDRs egne medier sendte RIAS bl.a. politisk informå-tion om begvænhed og forhold i DDR, beregnet for borgere i Østberlin og DDR.

Vorgang m hændelsesforløb

Ferrigis n kikkert

er kann von Glück sagen han har været heldig

Bewåhrung f prøvelid

Auszeichnung f udmærkelse

Vertrauensbeweis m bevis på tillid

umseren folk som os

reif moden

wer ... weiter ist hvem der er kommet længst

unsparring' mit lobe om

horer med

bedrømt skifte

abraham skikke af

zielen sigte

Fridensmahnahme f frede-

foransigtning; den officielle

beholdelse for muren var i

DDR 'antifascistischer

Schutzwall; der skulle sikre

DDR-borgene et liv i fred

for det fascistiske, imperialis-

ke Vestrygstland og dets

forbundskæder i Nato.

er wirts schon noch

begrebet' han skal nok

komme til at forstå det!

30 emnetken fælde i sovjet

Grenzgelände n granscom-

ribe

løse stille, sagde

verlangamen sagde

im Anschlag i sigtstilling

abkaltalen knalide med

pernen sove

31 geldungen velykket

Mathias Walden Journalist,

kendt for sin stærke modvil-

je mod DDR, hvilket ofte

kom til udtryk i meget pro-

pagandistiske artikler og

udtalelser.

driftigend indtrængende

Unbesonnenheit f udsendighed

aargen ansore

soberien mislykket

Verrat m forrædt

Einsturz m sammensværgning

Widerwärtigkeit f genvordig-

hed

Zuverlässiger adj pålidelig

person

Schicht f hold

zu je acht Stunden på hver

otte timer

Graben m grav (her tunnel)

Schmauln grave

Weiblichleikung f verdenslyk-

seliggørelse

einen Weg wählen grave en

(underjordisk) gang

an einen rankommen' få fat

på en

hochgeh' blive snuppet

sieckt der da mit dirn? har

han noget med det at gøre?

Scharfmacher m øgitor

reinfallen' auf fælde for

Geduld f tålmodighed

32 Kongresshalle f bebyggelse i

bydelen Tiergarten, opført

1957. Navneændring 1989

til 'Haus der Kultur' der

Welt-

nagelneu splinterny

Tarnanzug m camouflagetøj

schick smart

Kiste f kasse

genjungen være tilstrækkelig

Wacht schlebern' gå vagt

stolpen snuble

dehnetwegen på grund af dig

Kriechen' krybe

erwidern gengælde

samt billet

Portenomme n pung

Klapp n dask

33 Bahnstreg m peron

unaufrällig ubemærket, uskret

alle Schritte vertremen

'brynde alle broer bag sig'

Andeutung f anvisning

34 Aufschrift f påskrift; brugen

af propagandistiske paroler

var typisk for DDR.

Mitbestimm n adfærdsmønst-

er

sich wehren sætte sig til mod-

værge

zerrten hve, trække

sich verbiegen' slette sig

Urfassante f plakatstjole

Verhäftung f arrestation

35 aufdiegen' blive afsløret

gar nicht erst set ikke engang

schnittin rulle

Hospital m hospitant; person,

som i kortere tid er gået på

skole, virksomhed o.l.

41 et aros (fransk) hvad nu

Geste f håndbevægelse

36 schinchen hvide

38 Sieg der vietnamesischen

Revolution sejf for den

vietnamesiske revolution;

støtte-erklæring til den kom-

munistiske modstrans-

bevægelse Vietcongs kamp

mod det amerikanske styre i

Sydvietnam, se HD

1967-68.

Ausschrittstiftom f udsigts-

platform; det var en stor

turistattraktion at se ud over

granssemlæggene.

Ho Chi Minh soldatretser-

klæring til Ho Chi Minh, det

kommunistiske Nordviet-

namns politiske leder til sin

død 1969.

39 Potsdam by i nærheden af

Berlin, nu hovedstad i del-

staten Brandenburg.

Gelände n område

40 Kaderleiter m kadretleder.

Kadre var i det socialistiske

samfund en betegnelse for

menesker med ledende

funktion, en slags partielite

pl arbejdspladserne, der

havde ansvaret for gennem-

førelsen af partiets beslut-

ninger, statelige orgners

love, forordninger m.m.

ebenso ligeså

einlich enkel

Periodizität f periodisk optæ-

den, analyse af solpletter

varierer med en periode på

ca. 11 år.

Sonnenfleck m solplet, uregel-

mæssigt formede områder

på solens overflade (fotos-

fære), der er mørkere og

koldere end solens øvrige

overflade.

IAU International

Astronomical Union

41 Mitreilschiff f midlertidsbif

voertog; fremføre

hanschen lytte til

Preldigt f prædiken

mit links machen klare med

venstre hånd

Kanzel f prædikestol

Antritt m optræden

Gegenleistung f modydelse

Brianz f hfleren, udmerkelse

auf den wunddersamen

Wegen des Herrn (bibelsk)

ad Herrens uransigelige veje

42 Hardschiff kendt plads i Prag

Lärerne f lygte

gusselern af støbjern

rihen hvile

45 Passant m forbyhassernde

46 sich auskennen 'være stel-

kend

48 von weitem på lang afstand

sich verpassen gå fejl af

hånden

auf den Kopf stellen sætte

på den anden ende

gar nicht erst set ikke

Schwachstimm n sludder

eben nu engang

vermissen savne

49 Absatz n pegos

51 Sonnenenergie f solenergi;

ergjufte Sonnenproduktanz

f opgivende solproduktanz

(i modsætning til almin-

delige s., der forbliver vel

solens overflade; udslyngtet

sfor fra udbrud på solens

overflade; ses ved solfor-

mørkelse, eller observeres

ved hjælp af særlige tele-

skoper.

Aufnahme f billede

schmalbandig snabbandet,

lys, tilluder kun et lille

'bånd' af bølge længder af

passere; bølge længden og

forskydningen i denne pga.

stortets bevægelser kan der-

for bestemmes nøjagtigt.

Lyot-Filtter n Bernard Lyot,

fransk astrofysiker (1897-

1952), opfandt 1930

koronografen, et special-

teleskop til observation af

solens korona.

in H-alpha i H-alpha-området;

en karakteristisk rød linie i

brinspektrret med en

breddent bølge længde.

Feldlinie f feltlinie

Sonnenkorona solkorona;

solens ydreste lag, et lysende

område omkring solen, som

ses ved solformørkelse.

Westhang m vestside

Fußpunkt m fodpunkt; de

punkter, hvor magnetfelt-

linierne gennem fotosfæren

krydser ind i solens over-

flade

Fotosphäre f fotosfære; solens

synlige overflade; der

består af oplysnede luftarter;

messer, ngle

feststellen konstatere

Feldradant m feltudstråling

Delta-konfiguration f delta-

konfiguration; en meget høj,

meglet spids opbygning.

Umfra f mørk kerne i solplet,

oftest ca. 18.000 km i dia.

flistern hvitvise

abwernen afvise, slå hen

engangsregeset modereret

Pennunira en lysere skive,

oftest ca. 37.000 km i dia.

(radske) mørke kerner

med modsatrettede magnet-

felterninger behnder sig i et

faelles område(s)

Wahrscheinlichkeit f sand-

synlighed

52 Drehtur f svirngjør

dabei ... Protonenflairs frei-

gesetzet derved frigøres også

ofte protonflairs; dvs. højte-

rækkende, stråleformede for-

matloner af protoner, som

udsendes fra solpletområdet

auslandigen elevatore

Fahrstuhl m elevator

tiefbesogt dybt beskymet

abwesend fraværende

doch nicht etwa da vel ikke

absponsig machten få til at

svigte

erhalten 'bevare

Doktorarbeit f doktoratspats

immerhin trods alt

Johannes Kepler (1571-

1630), tysk astronom.

Astronomia Nova 1609, i

dette værk behandler Kepler

bl. a. sine første to love om

planeternes bevægelse.

entsprechend her til svarende

Delogierung f officiel udsend-

eise

besorgen skaffe

Rosa Luxemburg se 28

'Frelst ...'

eller senere

einhalten 'invitere

ehemalig tidligere

Siemens tysk industrisam-

menning med elektronik

som speciale, grundlag

omkring elektricitet

Siemens 1836, i dag

afdelinger i hele verden.

Parteilogeosen m partikam-

meral (i nazipartiet, NSDAP)

Raisel n gælde

Wassersstoffusion f brintfu-

- 61 sich gegenseitigbezügend bejagende over for hinanden unvermittelt plutselig stillhalten 'holde mund Empörung f. harme, oprør etwas Mergenmissiges noget kvantitativ
- 62 sich verbrauchen bruges op mængde Gerichtsgebühre n retsavgiftener
- 63 Einlass m adgang Verhandlung f. forsamling Genosse m partikammerat (i SED)
- 64 Richtern f. kvindelig dommer deuten auf pege på sich unerbittlich snakke med Betriebsdelegation f. virksomhedsdelegation
- 65 aburteilen domstole schwer atmend sidet han trækker vejret tungt-
- 67 wertlos kaste Schatten m skygge
- 68 Grenzbergang Friedrichsstraße se 11 »S-Bahn-Abfertigungsschalter m eks. pedionbusse Scheibe f. runde Grenzbeamter adj. grænsebetjent
- 69 mehrfach flere gange verglichen sammenlignende Uhr fremtachten »vis ortet«
- 70 gestatten give, tillade Sie haben Ihren guten Tag heute De har en heldig dag i dag
- 71 heimlich hjemmelovende bis 24 Uhr et dagstvistum udlob altid kl. 24 uanset indrejsespunkt
- 72 ungenähig vanito einhach so silken uden videre es kann nicht sein det kan ikke passe ernst alvorlig einen Antrag auf Einbürgerung stellen indlyve en ansøgning om statsborgerskab
- 73 FDJ f. Freie Deutsche Jugend, staatslig ungdomsorganisation i DDR, stiftet 7.3.1946 med Erich Honnecker som formand
- 74 Auftrag m opgave streifenlin ac, kæmagne Aufnahmefläger n optagelseslejr
- 61 festhalten tilbageholte bisherig hidtidig überprüften kontrollere ergebnen skjule durchsetzen sætte igennem Hauptvortrag m hovedforedrag
- 62 bereits allerede ankündigen tilnænde ausdrücken sætte på tryk
- 63 reglos ubevogtelig
- 64 Schenkel m skammel sich erheben rejse sig einträchtig indrengende um so længer dan behalten beholde så meget desto længere derinde (i fængslet) verabschieden tage afsked
- 65 besorg bekymret Ihrewegen på grund af Dem verhalten lassen lade forlyde ... nichts umversucht gelassen »vi har gjort alt hvad vi kunne
- 66 anordnen bestemme vorstellen presentere sich entfernen fjerne sig
- 70 späten mørke, føle
- 71 Vertrauen n tillid
- 72 Spruch m sermons, slogan språhen språve
- 73 Papirfetzen n papirstump »Lutz m »Sukkeluts« (Stasi tog alle midler i brug for at bekæmpe anderledes tankende).
- 74 Wehe denen ... Esajas' Bog, 31. kapitel, vers 1. hånbeziehen drage ned sich verlassen »auf forlade sig på, stole på
- 75 Koss n hest Ihrer viele mange af dem Gespann n hestespanndie neuen Raketen ... evt. foresetende udstationering af mellemstærkerakter i både Ost- og Vesteuropa, se HD Dez. 1979
- 76 HD Dez. 1979
- 77 jenseits på den anden side
- 78 aufhalten stoppe Friedensbewegung f. se HD Nov. 1980
- 79 sichtbar synlig Bekommen n bekendelse vordelligden forsvare Gesamtgüch n salmebog Zutreden n henstilling unser Staat ist eine einzige
- Friedensbewegung da det var socialismens mål at skabe fred, oplyskede stien sig som en stor fredsbevægelse, overalt ses protor som »für Sozialismus und Frieden«, men i modsætning til kirkenes fredsbevægelse skulle freden være bevaret (»Der Friede muss bewahrt sein«, så længe der eksisterede en kapitalistisk imperialisistisk trussel).
- 79 jöhlen skalle, hule ausreden tale fremdig Bommer Bundesstag m Forbundsdegen i Bonn, BRDs parlament
- 80 zur Abstimmung stellen sætte til afstemning
- 81 sich gedulden være tålmodig gestört forstyrret Nachtrster m tilhænger af oprustning (ejl. person der går ind for at indleie en evt. modstandens oprustningsforsyning i våbenkap-løbet)
- 82 Hausrecht n myndighed over huset retten til at boestemme, hvad der foretages i kirkenes navn
- 83 Einwilligung f. samtykke hånmissen hånlige Kleriker f. Farschismus m kirkeleg farsisme; adskillig af kirke og farsisme, kirken gøres til fjende og oplyates som kapitalismens og imperialismens overbygning.
- 84 Karawale f. slips
- 85 Pantgarten n præstehave sich prügeln slås ich hätte eben fast ... lige for havde jeg nær slået en ihjel würde mit der Hand ausrutschen ville min hånd slide los wie lange geht denn das schon? hvor længe har det slet på?
- 86 taufen døbe
- 87 Gouvernemen n tillid til Gud abgeben »give videre til Tuch n kærde entalten folde ud wählen stå op i
- 88 Imperium Romanum n Romeriget ca. 350 f. Kr.-476 e. Kr.
- 89 Osmanisches Reich n Det
- Osmaniske Rige ca. 1299-1923. Indtil 1923 det officielle navn på det store tyrkiske rige.
- 90 real eksisterende
- 91 Sozialismus n DDR-beleg-nelse for det stadlum i udvækingen mod kommunistmen, der indtil var oprafet, i modsætning til den kommunistiske utopi.
- 92 dahnstehen sygne hen abkratzen krepere
- 93 Schranke f. bom
- 94 Tagung f. kongres
- 95 ce nest pas vrai i (fransk) det er ikke sandt
- 96 entree, je vous prie (fransk) værsgo at komme ind
- 97 Le Monde ansat fransk dagblad, grundlagt 1944
- 98 Erforschung f. udforskning betreiben »betjene Grundgerfotorschung f. grundforskning vom Boden abheben« løfte sig fra jorden
- 99 untersuchen undersøgere zitternen titro
- 100 einem schwarze Löcher in den Bauch fragen spørge en helt ihjel
- 101 habe ich nie geleuchtet har jeg aldrig været et lys
- 102 Schlüsselschiss n lyd fra nøgler
- 103 viens i (fransk) kom!
- 104 von a finir nos échecs i (fransk) lad os gå ind og afslutte skakspillet!
- 105 zöggern løve
- 106 verschorret skrotet
- 107 Tümpfl m dørnhaug
- 108 beneiden misunde
- 109 alles i viens i (fransk) af sted kom!
- 110 82 Olympie Games in Berlin De Olympiske Læge i Berlin 1936
- 111 Lenti Riefenstahl (f. 1902) tysk skuespiller og instruktør, især kendt for sine nazistiske dokumentar- og progogadefilm, bl.a. »Tümph des Willens« (1934), »Olympia – Fæst der Volker« og »Olympia – Fæst der Schönheit« (1938)
- 112 83 verpasst forspildt Nachfolger m efterfølger Checkpoint kendt udbrnel
- 113 allereet grænseovergæng (Allieed Checkpoint Charlie) på den amerikanske side af grænsekontrolstede Friedrichstraße, siden 22.8.1961
- 114 første grænseovergæng for de vestallieredes militær.
- 115 Kunne også benyttes af udtænlinge, men ikke af vestlysere og berlinere.
- 116 Erfolg m succes
- 117 Ehrgeiz m ambition
- 118 befriedigen tilfredsstille ertragen udholde
- 119 es lag nicht an mir det var ikke min skyld
- 120 84 landesverfährtsch handstorf-redensik
- 121 Nachrichtendienst m lydsforlydning
- 122 Absicht f. hensigt
- 123 uns liegt ... sehr an Ihrer Arbeit Deres arbejdet er meget vigtigt for os
- 124 Ihrerseits fra Deres side
- 125 Erfindung f. opfindelse
- 126 sich für etwas hørgeben lade sig bruge til noget
- 127 Aufklärungsfilm m oplysningsfilm (i realiteten stærkt progogandistiske film)
- 128 grundsätzlichen principiel
- 129 zaubern trylle
- 130 Stärke f. stærk side
- 131 Amant (fransk) elsker
- 132 Wüste f. ørken
- 133 Giftel m bælle
- 134 Hitze f. hede, varme
- 135 attention, c'est chand (fransk) pas på, det er varmt
- 136 einem etwas aus der Nase ziehen lade noget ud af en
- 137 sich irren tage fejl
- 138 einhalten overholde, oplyfde
- 139 92 Sprosse f. trin
- 140 Wagnis n vovevriske Abenteuer n eventyr
- 141 ausloren udføre
- 142 hermnvithen svinge rundt
- 143 93 loslassen slippe
- 144 Dzierzynski særlig komps på 11.000 mand under
- 145 Staatsicherheit, der skulle beskytte den politiske ledelse, vigtige bygninger og andre objekter. Opkaldt efter den første leder af det sovjetiske hermetiske polit.
- 146 Kampfruppe der Arbeiterklasse bevæbnet viggivem på virksomheder, der skulle
- 147 træde til ved uroligheder. Blev stærkt udbygget efter opstanden i 1953, hvor navet blev ændret fra Betriebskampfruppe til Kampfruppe.
- 148 geführt ledet
- 149 Partei der Arbeiterklasse Die Sozialistische Einheitspartei Deutschlands (SED)
- 150 verhandelt allieret
- 151 Schild m skjold
- 152 Ermordung f. mandvdring; særlig DDR-beleg-nelse for fornyelser i samfundet.
- 153 Gewähr f. garanti
- 154 Unantastbarkef f. ukrænkelighed
- 155 95 Hintertof m baggård Bernauer Straße f. se 1 »eine Frau springt ...«
- 156 Autokorso n biloplog
- 157 Serrafahr f. slemelomonstraton
- 158 aufdrufen »opfordre
- 159 Kreuz n kors
- 160 Rechtsung n Rigsdagsbygningen (opført 1894-1894) på Platz der Republik i nærheden af Brandenburger Tor og tæt ved Maren. På Platz der Republik blev Tysklands genforening fejret 3.10.1990.
- 161 Schweigeminute f. et minuts sidning
- 162 Gedächtnis n minde
- 163 Schießbefehl m ordre til at skyde
- 164 Peter f. festligheder)
- 165 spektakulær opsigsvækkende
- 166 Ereignis n begivenhed
- 167 Pensterkreuz n vinduskryds
- 168 Angrenzunge n ojevndne
- 169 ersetzt fortrædet
- 170 96 Lichtof m lysgård
- 171 Adbenzelle f. indendørs celle
- 172 Massenhundart m trædnet
- 173 Drahtgitter n trådgitter
- 174 Passionsmotiv n korsfæsteskensuv
- 175 Patmos n patus, helligedlig
- 176 folieschild fremstilling
- 177 zugeben indrømme
- 178 auf Bewährung f. på prøve
- 179 umgefrikte »endelig«
- 180 eine Glätze ... Locken dreht »en skaldet mand som Stasi ablenen altså
- 181 Birfigotredent m bonne-guldspensene
- 182 Geduld f. falmødighed

98 Gegenleistung f modydelse

Austræknng stelen ind-
give ansøgning om udreise
bestillessen påkræve

99 sich bescheffert 'lasser' hinde
sig tavrende

Scheibhatten n 'skletterik-
entslossen beslissom
Wert an sich verzielt i sig selv

Verzitt n fortræderi
Georgel n orgespillert
Bitten und Beten tiggens og
bedelen

Gehimnel n tingen, kimen
Kerze f stearinlys symbol på
fred

100 Behörde f offentlig myndig-
hed
aus dem Land entlassen'
slippe ud af landet

Wirfel m terning
ungånghig vantro
erfunden' hite på

101 Ausbetrugserklåring f
erklæring om ophævelse af
sensborgerskab

Haf f fængsling
sich weihen sætte sig til
modvæge

102 Hof m gård
Bainhof Zoo Vestberlins
hovedbådnng, her ankom-
mer S-Bahn fra Friedrichs-
straße.

Drogenschtücker adj narke-
man
Penner m vagbond
verurschen rovrerde
Ostmark f østtysk valuta
kumme ikke benyttes i Vest-
berlin.

104 Gedächtnisakrie f Kaiser-
Wilhelm-Gedächtnisakrie i
bydelen Charlottenburg ved
hovedstrøget Kurfürstien-
damm. Opført 1891-95,
bombet under anden verdens-
krig. Tårnruinen er bevaret
som mindesmærke (Mahn-
mal) med ny kirke på den
ene side og ny køkkeldn
på den anden side.

Vestberlins vareregn
106 keudchen stonne
Plahl m stolpe
fiberruinen krydse
Schleierwetter m projektor
entblenden tænde

107 Abendmahl n nadver

Nähme Ich Flügel ...
Salmers Bog, Salme 139,
vers 9-12.

Flügel m vinge
Morgentrotte f morgenrode
an augerschen Meer ved det
ydreste hav

Rechte f højre hånd
Finsternis f mørke
Genetnede f fremighed

108 versetzen stikke
versetzen stikke
zornig vred
Heucheliet f hykleri

Montagskræts m i forbindelse
med fredsbevælgelses
aktiviteter aholdes fredshon-
ner om mandagen

ausgerechnet lige netop
Beziehung f forhold
hinenschütten fylde i

gefasset fattel
großzügig generøst, ædelmodig
unvorsicht urenlig

Gespenset n spøgelse
zielstrebig målrettet
Reliquie f relikvie (helgen-
levnng)

100 Kaugummlasse f dyggum-
miobile
Auskunft f information
erzählen give
üblich slæk og brug

102 schlendern kaste
unklappen vælte
fordern bydenle
den Westen bekommt nicht
jedem ikke enhver kan klare
vesten

Punkt m point
Abmachtung f aftale
den Kopf freihalten' holde
hovedet klart

103 bunt broget, kulørt
unvernünftig pludselig
Herzungskeiler m fyrkeiler
Kohlenwägen m kulvogn
fachmannschon professionel
Feuerloch n fyringslugte
ausleeren tømme
körperlich schwere Arbeit
fysisk hård arbejde

106 radeln cykle
107 Präfrol Capra f. 1939 i Wien,
fysiker og futurolog, profes-
sor i atomfysik ved univer-
sitet i Berkeley, Californien
Das neue Denken tysk ud-
givelse 1987, i bogen for-
dres en radikal nytenkning,
hvor den materialistiske be-
vidsthed erstattes af en øko-

logisk
109 kuppen dytte
Schlange f kø

120 Gefährter Grenzübergang
Brücke Bornholmer Brücke
ved grænssovergangen
Bornholmer Straße, på en
presskonference om atonen
9.11.1989, der blev tramsmil-
teret live, meddelte informan-
tontsekreter Günner
Schabowski at, ministeriet
havde vedtaget nye rejsse-
forordninger, hvor privatrejser
ville blive tilladt uden forud-
senninger (f.eks. ansøgning
om familibesøg). I løbet af
atonen og natten strømmede
et uoverskueligt antal men-
nesker mod grænssovergan-
gene, hvor al kontrol måtte
oplyses. Se teksten »Sle
maden uns fertigt!

Schritttempo n i gangtempo
Sekt m champagne
Gedånge n frangsel
Grenzer m grænsesollet
fassen begynde
Ka-Damm n kirkestrædmur,
hovedstrøget i Vestberlin

123 zwispaltig Gefährte blandede
følelser

ANHANG
96 ZUR SCHÖNEN AUSSICHT
Y. Kusnake f. 1934 i Berlin,
bor i Vestberlin. Zur schön
Aussicht er en kommentar til
begivenhederne i DDR
1989/90, hvor SED-ledelsen
forsøgte at komme i dålg
med oppositionen og prokla-
merede en politisk »Wende«
med mere demokrati og en
bedre socialisme

åter m geningsmand
verzeihen tilgive
entslossen besluttet på
vegangenhed f forråd
rålten hvile
fat f gerning

ZIEMLICH FREI NACH BRECHT
Brecht 1891-1956, marxist
fisk forfatter, boede 1949-

1956 i Østberlin, hvor han
ledede teatret Berliner-
Ensemble.
hauftüchtig f faldkræftig
warnen vor advare imod
køndt er især den russiske
leder Gorbanstovs udtalelse
til Honecker på 40-årsdagen
for DDRs grundlæggelse
(7.10.1989) »Wer zu spät
kommt, den bestraf das
Leben«

mehrtrach adskillige gange
einzeln enkelt
balken m bjælke
loben rose
rålmen beromme
sich verhaltenen blive breddere
riss m revne, kløft
tiefe f dyb
trümmert pl ruiner
erschlagert' slå ihjel

BITTE
97 G. Zwergen, f. 1925, efter
russisk fængselskab Volks-
polizist i Zwickau, Blsoff-
studium (1952-57) hos
Ernst Bloch i Leipzig. Dy-
tede 1957 til Vestberlin.
vorverfart' bebrejle
Wende f omvæltning, ud-
rykket bruges om omvælt-
ninger i DDR, der førte til
DDR-regimes fald
verraren tage lide op
nachtraglich begæter
Widerstand m modstand
aufrecht oprejst, med rank ryg
Schnecke f snegl
kriechen krybe

VEREHELT
98 W. Biermann, f. i Hamborg
1936, flyttede pga. sin over-
bevisning til Østberlin
1953. fik 1965 pga. sin
skarp kritik af DDR'socialis-
men forbud mod at optræde
og offentliggøre sine tekster
i DDR, blev frataget sit
statsborgerskab under en
koncertturne i Vesttyskland

DIDELDUMM
98 W. Biermann, f. i Hamborg
1936, flyttede pga. sin over-
bevisning til Østberlin
1953. fik 1965 pga. sin
skarp kritik af DDR'socialis-
men forbud mod at optræde
og offentliggøre sine tekster
i DDR, blev frataget sit
statsborgerskab under en
koncertturne i Vesttyskland

1976, nu bosat i Hamborg,
Biermanns Stasjournal er på
40 000 sider.
zerissen spaltet
Geld m gerrighed
Neid m misundelse
kein Aas n ikke en sjæl
Todesstrafen m dødszone
sich verhalten miste hændelen
eh = che for

99 zerschneiden' gennemskære
Riss m kløft
Ramhler-Graben m rotvyr-
groft
ersaufen' drukne
Brühe f mandlerøl, suppedas
Janche f alje
Stachelnagt m nøgtråd
Sichschussanlange' f automa-
tisk skydeanlæg
Hanschenklon m »Hlle
Hansemann-
weich blod
Blut n by
Wåhrnung f valuta
Leipzig by i forbundslandet
Sachsen, kendt for sine
mandgødemonstratoner
mod DDR-regimet i 1989
og derfor kaldt »Heldenstadt«
rigroros rigøstisk, streng
Haveland n frodigt område i
forbundslandet Brandenburg
omkring floden Havel, gåldt
som DDR's »Østgrænen«
(fengslvæ)
Weimar by i forbundslandet
Thüringen
Salzgarke f sylter agurk
Zitze f patic, brysvorte
Trottel m fæhvøvd
Ast m gren
Treuhand f 1.3.1990 stiftes
Treuhandgesellschaft i DDR,
fik 1.7.1990 Treuhandan-
stalt, en forvaltnngsmyndig-
hed, som skulle privatisere,
sinnere og modernisere de ca.
8 000 statsjede virksomheder
(f volksegerne Betriebe) i
DDR samt forvalte SED-for-
muer og »ejendom. Et af de
mest omstridte projekter i for-
bindelse med den tyske gen-
forening, mange virksom-
heder blev lukket, da de var
forældede og urenlable, hvilket
medførte arbejdsløshed. Op-
gaven afsluttes 31.12.1994.
Biermann spiller her på
ordets grundbetydning »trøstet
forvalte noget for en anden.«

GLOSER OG KOMMENTARERVOKABELN

Weltzeuge (1943): ukærlig person, der altid klarer sig ved bl.a. at spille nativ.

Halle by i forbundslandet Sachsen-Anhalt

Klotzer stilet i det

Rausch m rus

schnelle Nummer f hurtigt

Knudd

Schankopf m sneuldig råt

loch n åg

nach vorn forude

verrammet spærr

Karren m trækvogn

Brauhimelch-Hofnung f

det lille blå-blomschab

(dronnen om et bedre samfund)

vergaumeln svinde, skrump

der Deutsche Mittel den

tske Mikket, bruges spot-

rende om den naive, søve,

upolitiske tysker; ses på teg-

ninger hørt nahne

hocken sidde og hænge

Tränepflitze f tårpøl

hølen hel

Wunde f sår

ganz nebebet i parentes

bemærket

»DIE MACHEN UNS FERTIG«

100 klar kommer, finde sig til reu-

sich umbringer' begå selvmord

Herzmarkt m blodprop i

hjeret

einigermåden nogenlunde

verkräften komme over

Tor n port

Grenzübergang Bornholmer

Strabe den første grænse-

overgang, der blev åbnet

konstsch mærkelig

Abfertigung f ekspedition

Zöllner m tolder

Gyros m grillede kødstrimler

Prenzlauer Berg m bydel i

Østberlin

Wedding bydel i Vestberlin

Gedenktafel f mindetavle

Grabmal n gravmæle

Einweihung f indvielse

sowieso alligevel

Zeitsgeschichte f samtidshistorie

Hauptmann m kaptein

Gäst f Grenzübergangsstelle

getestiget Karakter m per-

son med en fast karakter

Geheimnistätiger m person

med tavshedspligt

taugen være egnet

Stasi-Hauptabteilung VI bl.a.

ansvarlig for passkontrol,

turisme og indretninger,

over 2.000 ansatte

101 Berlin-Lichtenberg bydel i

Østberlin, her lå Stashoved-

kvarteret med tilhørende

boligkompleks som en stat i

staten, Ca. 33.000 ansatte,

Genosse m partikammerat (i

SED)

Günter Schabowski, siden

1984 medlem af Politbüro,

var 1989 ansvarlig for

information, ekskluderedes

21. jan. 1990 af SED,

anklagedes 9. jan. 1995 for

medskyldig i drab ved den

tysk-tyske grænse

»ohne Vorliegen von

Voraussetzungen- uden der

skulle foreligge forudsæt-

ninger (f. eks. ansøgning om

slægtingbesøg i Vesten)

Auskunft f information

Frühbericht f tidlig vagt

Schleichweg m smugvej

PKE f Passkontrolenhed

NVA f Nationale Volkarmee,

DDRs hær

Führung f ledelse

verraten' forråde

Posten m vagt

Zaun m hegn

Drängler m person der mæser

på

milmachen være med

vollends endegyldigt

verschwoomen sned støret

blik

erhaben ophøjet

Sinn m mening

Empfindung f følelse

wachrunen' værke

Hohenschönhausen bydel i

Østberlin

Herztracke f hjerteanfald

erliegen' bukke under

Fallenngesicht n rynket ansigt

auf der Reihe geschoben' f

ikke være planlagt, ske uden

for nummer

Wachregiment Peliks

Dzierzynski se 94

Wehrdienst leisten afgive

vermpligt

Trenlinie f skilleaning

102 dermaßen i den grad

stehen' zu være trofast mod

Lage f situation

Freizügigkeit f ret til frit at

vareje bopæl

Lesotho lille stat, der ligger

som enklave i Sydafrika

Hans-Jochen Vogel fremtræ-

dende medlem af det vest-

tyske socialdemokrati, SPD

DDR-Rentner m siden nov.

1964 har pensionister i

DDR kunnet besøge slægt-

ninge i Vestberlin og Vest-

tyskland i op til 4 uger

hvert år.

Sichtvermerk m visum

Volksvertshandlung f mel-

lenfolklig forstælse

sich verständigend auf blive

enige om

heranpöbeln gå rundt og

skælde ud

Fernweh n udlangsel

ehemalig tidligere

Südostland område i den

nordvestlige del af det nu-

værende Tjekkiet, der tid-

ligere havde en stor tysk

alende befolkninggruppe.

Efter første verdenskrig

maite Østreg altså Sudesten-

land til Tjekslovakei.

1938 indlemmede Hitler

områder, der 1945 igen

kom tilbage til Tjekslova-

kiet. Mange sudetertyskere

blev fordrevet efter 1945.

Fluchtsommer 1989 se HD

Sommer 1989

drücken und drängeln

skubbe og mase

Sekt m tysk champagne

Saszi Oberer adl. overordnet

person fra Stasi

Insigeln pl erestsogn

schriften pakke

Bundeswehr f forbundshær

Schulterklappen pl skulder-

distrikation

Bundesgrenzschutz m for-

bundsgrensbeværm

unterkommen' få arbejde

Bagger m gravemaskine

Kutdann m Kurfürstendamm,

hovedstrøg i Vestberlin

rezzen lække, drage